

Дан Берест

БОЖА ОПОВІДКА

Скрекотали дві сороки
Десь напередодні,
Джерготали оповідку,
Як вдалися годні;
А сороче джерготання
Важко розібрати,
Отже вибачте на слові,
Як почну казати
За добу стару-минулу,
Незбагненно древню,
Як колись наш Бог Всевишній
Завітав на землю.

* * *

Сотворив був Бог людину
На свою подобу,
Бо самому надто журно
Без людського роду;
Ні, тобі, поговорити,
Ані заспівати,
Без нікого навіть Богу
Сумно вікувати.
Тож узявся Бог, попоравсь
І створив людину,
Щоб зійшла вона від Бога
У святу країну.
– Будеш, – каже, – у країні
Стачити добробут,
Та додам до пари жінку,
Впоряджати побут;
Щоби в злагоді і мирі
Право й славно жили,
Власних діточок-онуків
В radoщах ростили;
Щоб родини у країні
Славу наживали
Та походженням священним –
Родом шанувались.
Кинув Бог свят-кия з неба
І, де кий встромився,
Київ-град великославний ¹
Вмить упорядився.
А зокола Бог сподівав
У країну милу –
Землі славні, ріки плавні
І духовну силу.
А тоді узяв та й небо
Прихилив додолу,
Щоб зійшла людина Божа
Жити до Подолу.
А щоб жити як належить,
Дав знання і мову,
І реліквії священні –
Перш за все – корову;
Завгодя достачив плуга,
Научив орати,
Зерня дав і дав науку –
Землю обробляти.

Діти Божі ту науку
Берегли-плекали,
Першими у всьому світі
Оріями стали;
А тоді усіх навчили
Сіяти й орати
Та коржі і паляниці
В печах випікати.
З того часу діти Божі
Жили-не-тужили,
Жнивували-статкували
Та Творця хвалили.
А наймення свого Бога
Діти Божі знали,
Чемно Родом величали,²
Щиро шанували.
Адже Род великославний
В слові непорушний,
Добродійний, добросердий
І великодушний;
Як Творець, своїм народом
Звіку переймався
І забогараджувати
Щиросердо брався.
Поглядає Бог на землю –
Чи все так, як треба?
А синів найвідданіших
Зазива до себе,
З Дерева Життя-Безсмертя
Яблуком вгощає,
До божественного сану
Свято прилучає;
Щоб життя в Раю Небеснім
Споконвічне мали,
Свої здібності й наснагу
Людям дарували,
Та Творцю допомагали
Божий люд учити –
Горя-лиха не назнати,
В праведності жити.
Збігло часу багатенько –
Вдосталь, щоб обжитись,
Як се Бог поклав на думку
На Поділ спуститись.
В ті часи таке траплялось,
Люди ж були темні,
Тож Боги, було, частенько
Сходили на землю;
Декому допомагали,
А то й вряди-годи
Піклувались, доглядали
Праведні народи.
Тож бо вліті біля Дніпру
У досвітню пору
Бог Всевишній з синя неба
Був зійшов на Гору.
У старі часи це диво
Було за звичайне:
Сходили Боги на землю
Край ріки Почайни.
Бо круті тутешні гори
Наче східці в небо,
А проте Богам, звичайно,
Сходинок не треба;
На хмаринці злинуть з неба
В горах чи на лузі,
А сам Вишень, як Всевишній,
У сьайнистім струзі.³
Так бо Бог тоді й спустився,

Вибравши годину,
Власне Він на сході сонця
По промінню злинув.
А що промінь в першу чергу
Гори осяває,
То, напевне, без пояснень
Майже кожен знає.
Тож оглянув Бог святині
На Горі Правічній,
Наточив Святого Духу
І майнув до річки.
Саме сонечко сяйнисте
На упруг ставало,
День Господній у країні
Заблаговіщало.
Сонце сходить, день ясніє
І тумани тануть,
Тож по сонцю Бог і рушив
У країну – зглянуть.
Рай-Рікою край узгір'я
Лине мандрувати,
Всевидючим Божим Оком
Землю оглядати.
Струг сяйнистий підхопило
Райською рікою,
Колисає, омиває
Синьою водою.
А у тім священнім струзі
Бог перебуває,
На трудах земних преславних
Серцем спочиває.
Розглядався, милувався
Світом розмаїтим
І людьми замилувався –
Се ж бо Його діти.
А вони живуть порядно
В білених хатинах,
Всі одягнені охайно,
В білих одежинах.
Ще й ростили у країні
Діток не ледачих,
Богу і батькам на радість –
Чемних, роботящих.
Хоч би де Господь не глянув
По містах і селах,
Поусюди люди Божі
Радісні й веселі.
А вже як співають гарно –
Уявить не можна;
То вже дійсно проступила
Щедра ласка Божа.
Як преславно! – Бог радіє
І від щиросердя
Зичить злагод у країні,
Блага й милосердя.
Від душі благословляє
Села край Трипілля,
Де Дніпро на дві-три верстви
Плине в водопілля.
Завітав Бог Род у Родень –
Град поблизу Росі,
Струг до берега припнувши,
Назирнув у гості.
Поцікавивсь, розпитався:
В чому є потреба?
Чи бува якась допомога
Коли-небудь треба?
– Боронь Боже, – кажуть люди, –
Хіба ж ми хапуги,

Щоби поміч виблагати
Наче недолуги;
Аж не личить дітям Божим
Милостинь просити
Та молити подаяння,
Щоб себе ганьбити.
Врешті Род ані від кого
Не почув благання,
Мав лиш дяку та пошану,
Й чемне привітання.
Се ж бо за Його творінням
Ясне сонце сяє
І Дажбог Його велінням ⁴
Світом доглядає,
Щоби мались діти Божі
У Дажбожім світі,
Як день ясний доброчинні,
Щирі і привітні.
Тож відколи став світ світом,
Рода уважають,
Хлібом-сіллю зустрічають,
Радісно вітають.
Рушив далі Бог Всевишній,
Плине Дніпром синім,
Озирає обереги,
Пращурів святині:
Всі святилища одвічні
На Сулі й Хоролі,
І на Пслі курган-могили,
Й гради на Ворсколі.
По Ворсколу близь Голуні ⁵
Заснували Лтаву –
Всім відому на сьогодні
Нинішню Полтаву.
Там, де ората Ората ⁶
Нивами шуміла,
Перегодом сміла стати
Вже сучасна Сміла.
Звідсіля роди орійців
Подались поріччям,
Через море, через гори
Ген-ген у Двуріччя.
Не злічити, що Бог бачив,
Поки Дніпром плинув,
На порогах, на дніпровських
В синє небо злинув.
Підійнявся по-під хмари
Та й забув спуститись,
Полетів собі по світу
На дітей дивитись.
Бо колишні діти Божі
Виросли з роками
І довкіл по всьому світу
Розійшлись родами;
Піднялися, полетіли,
Начебто лелеки
З отчого гнізда у вирій
Далеко-далеко,
Землю обітовувати
Здавна узялися,
А яку обітовали,
Там і зосталися.
Дехто посолонь подався ⁷
Аж до океану,
Інші йшли до сходу сонця
Стати ІНДЕ СТАНОМ.
Подались, не повернулись,
Там-бо і осіли,
Та, завдячувати Богу,

Не осиротіли.
Бо Господь не забуває
Ні ланів, ні луків,
Тут і там перевідає
Діточок-онуків.
Озирнувши дооколи,
Першобог Всевишній
Анатолію зглядає
По добі тодішній.
Тут, в землі обітованій,
Святий Боже Правий
Вимив ноги у Йордані,
Убрання розправив,
Розчесавсь, причепурився,
Взяв у руки кия
І подався по довкіллю
Самоту розвіять.
Бо Йому покіль у струзі
В небесах літалось,
Одному, без товариства,
Аж засумувалось.
Тож Прабог подався пішки,
Шлях верста сягнисто:
Що не крок – людська оселя,
Селище чи місто.
Назви з давнини відомі,
Знані на тодішнє,
Є Русасалем орійців⁸
Й Троя ген колишня.
На Брахмановий Великдень
Бог зайшов до Куми,
А затим священну Ману
Звідати надумав.
Попитав людей тамтешніх,
Чи живуть в достатку?
Чи подеколи в чім-небудь
Зазнають нестатку?
– Що ти, Боже милостивий,
Живемо заможно:
У хліві і у коморі
Не бува порожньо;
Тож бо святимо на свято
Молоко і жито,
Щоби прадіди на небі
Почувались сито.
Звісне, Богу до вподоби
Праведні відвіти:
Не забули діти Божі
Отчі Заповіти.
І живуть роди орійські
В злагоді і мирі
Доброзичливі занадто
І занадто щирі.
Не чекали, не гадали,
Що буде інако,
Як насуне чорна хмара
З мороком і ляком.
Але спершу більш нагальне
Будем викладати:
Бог рушає до Двуріччя:
Тигру і Євфрату.
Там бо також оріяни
Здавна таборились,
А як трохи обжилися,
Далі розселились.
Від Двуріччя на схід сонця
Вирішили стати
Та нову країну ІНДЕ⁹
Згодом заснувати.

Та про те окрема мова,
Ми ж – слідком за Богом
Зупинімося край Уру –
Города старого.
Бог, звичайне, перевдягся,
Щоби не впізнали,
Бо на той час власне в Урі
Всі колядкували.
На це свято виряджались,
Як на карнавали,
Саме так Різдво свят-сонця ¹⁰
Здавна святкували;
Меди ситом розситали,
Мірками варили,
А ще терли мак в макітрі
Та кутю робили.
Тут куті не бракувало б
Доточити меду:
Це ж бо приказка звучала,
Казка – попереду.

За часів позадавнених,
Що добром минули,
Трапилась одна пригода,
Як ви, певно, чули.
Живу був на тому світі
Один чолов'яга,
Це про нього всі казали –
Той ще роботяга.
Бозна-звідки, не дізнатись,
Приблудився босий
Закудикуваний блиндар
Куйовдоволосий.
Закіптюжений по вуха,
Лепом лепсько взявся;
Недоглянутий, немитий,
Мов мара тинявся.
Легковагом легкобито
Умудрявся жити,
Знав лише одне мистецтво –
Як людей дурити.
Ні для себе, ні на себе
Вмисне не купляє,
Де лежить що-небудь легко –
Те він і хапає.
На тодішнє той приплентач
Ягом прозивався,
Був завзятий ледацюга,
Наче як затявся.
Ні кола не мав, ні двору,
Ні своєї хати,
В курені чи просто неба
Звикся ночувати.
Ані довго, ані мало
Яг блукав по світу
Без пристанища святого
Й Божого обіту,
Аж оце одного разу
На погожій днині
Він натовчився на Бога
По святій годині.
Саме вийшов Бог із Уру
В путь Господню – пішу,
Уму й Куту вже провідав,
Власне, йде до Кішу.
Шляхом праведним крокує,
Раптом убачає:
Сидить дурень при дорозі,
Крем'яхи кидає. ¹¹

– Що це ти не Боже робиш, –
Бог питає в дурня.
– Чи тобі тут, гольтіпаю,
В куряві не курно?
Бачу, ти – бездолець знатний,
Беручий до праці,
Певно з того твоя одіж
Латкою на латці.
Глипнув Яг на Першобога,
Знічев'я скривився:
– Йди собі, допоки йдеться.
Нащо причепився?
Бог всміхнувся: – Як ся маєш?
В чім яка потреба? –
Так звичайно Бог питає,
Як не вбачить з неба.
Та не хоче Яг із Богом
Дарма розмовляти:
– О, це буду я з тобою
Язиком плескати?
Був би ти великородець,
Була б інша мова:
Я до тебе, як до Бога,
Добирав би слова;
А якби знайшлось у тебе
Чимось поділитись,
Я на тебе, як на Бога,
Згодився молитись.
Посміхається Всевишній:
– Се хотів би знати:
А що саме ти волів би
Божого надбати?
Яг у відповідь регоче
Та кепкує з Бога:
– От волів би і волів би
Більше якомога.
Бог запитує удруге,
Лиш притишив голос:
– Може маєш ти, забродько,
Потяг хоч до чогось?
– Звісне, маю. Маю вабу,
Пристрасну, жагучу:
Напридбати купу грошей –
Величезну кучу!
Бог дивується жадобі,
З'ясувати хоче:
– А скажи мені, навіщо
Тобі стільки грошей?
– А то як же? – Яг знітився,
Недоуміває:
– Я за гроші все надбаю,
Все, що забажаю.
– Брешеш, совісті не купиш
Ні за які гроші!
Яг скрививсь: – Мені та совість
–
Як собаці воші.
А як ти такий розумник,
Що усіх повчає,
То сідай, не за простибі
В крем'яхи зіграєм:
Хто спроможеться між нами
Щонайбільше взяти,
Тому й буде недотепа
Програш відробляти.
Ну то що, старий, злякався
Зайвої мороки?
Тож іди, допоки йдеться,
На чотири боки.

На такі слова зухвалі
Бог відповідає:
– Я навстоячки із дурнем
У забави граю.
Чемних слів не добирає,
Сварить зателепу;
Але Яг не уторопав,
Що спіткав халепу.
Тож він кинув крем'яшину
Й мацається долі,
Та дарма, бо вже всі інші
В Бога у долоні.
Витріщився Яг на Бога
Аж роззявив рота,
Як баран простакуватий
На нові ворота.
Тут бо Яг і розібрався,
Що натрапив Бога,
І скоренько напоумивсь
Мати зиски з того:
– Ой, пробач мене, Всевишній,
Вельми-вельми прошу;
А чи можеш крем'яшини
Обернуть на гроші?
Я б тоді одну грошину
Лишень справно кинув,
А вхопив би повну жменю
За одну хвилину.
Бог зітхає неутішно:
– Бач, яке-но хитре!
Дурень дурнем, а на думці
Отаке микитре.
Іч, нероба! Сам за себе
Як за цяцю дбаєш,
А все людство доокола
За ніщо вважаєш!
Люди землю обробляють,
Урожай збирають,
За роботою, сердешні,
Віддиху не мають.
А ти зайда, захребетник,
Всім на шиї сидиш
Та ще й реманент у мене
Для шахрайства цідиш!
На облуді та омані
Божу днину дляєш.
Та невже ти, ледачисько,
Совісті не маєш? –
Превсевишній пильним оком
Яга оглядає
Та діткливим Божим словом
Нехлюя стидає:
– Чи тобі оце не сором
В чорному лахмітті
Неохайним та немитим
Нидіти у світі?..
– То дарма, що я не митий,
Байдуже, що дранець,
Якби мав я купу грошей,
То вже був би гарнець.
Якби мав я купу грошей,
Вийшов би я в люди.
З грішми був би я в пошані,
Знаний поусюди.
Якби мав я купу грошей,
То вже був би дука,
Навприсядки попри мене
Танцювала б скруха.
Якби мав я купу грошей –

Щоб розбагатіти,
Я б спромігся все на світі
Та й сам світ купити!..
Бог послухав дармоїда
І поважно суде:
– А тобі з тії хортячки
Не занадто буде?
– Що ти, що ти, пане Боже?
Та мені б до того
Не завадило надбати
Ще й палаца свого
Та ліберію й пантофлі,
Царську одежину,
Скриню всякого манаття
І якусь дружину.
Здивували Першобога
Жадібні потреби;
Досі Роду не стрічались
Отакі загреби.
Вельми засмутили Бога
Ягові прохання,
Бо не відав на ту пору
Про жебракування.
За розмовами вже й сонце
Стало височенько,
А в Двуріччі, щоб ви знали,
В полудень жаркенько.
Тож-бо Бог сягнистим кроком
Досягає річки,
Перебути саму спеку
В затінку вербички.
Намочив бриля, роззувся,
Розіпнув сорочку,
На траву послав жупана,
Ліг у холодочку;
Задививсь, як голубіє
Лотос на Євфраті,
Дослухається, як жаби
Кумкають в лататті;
Бачить генде по дорозі
Начебто щось мчитьсь,
Та й біжить доволі прудко,
Бо аж шлях куриться.
Так буває смерч у спеку
Куряву здіймає, –
На цій думці Бог Всевишній
Наче вже й дрімає.
Та заледве мила тиша
Дрімоту наслала,
Як се чує, хтось-но смика
Його за рукава.
Глядь – а Яг уже на плечах,
Мов дошкульна муха,
Підсувається, шепоче
Богові у вуха:
– Перепрошую чемненько,
Ось на думку спало:
Ще б мені до всього того
Не забракувало
Верблюдочків кільканадцять
Задля каравану,
Бо надумавсь я податись
До другого стану.
Адже тут мене всі знають,
Манівцем обходять,
Тож пішов би я одвідси
Як всі знатні ходять.
Запозич мені в дорогу
В іншу палестину

Супровід з ослів і мулів
Та якусь крамнину;
Дай осла або ослицю
Мені особисто,
Щоб на віслюку, як личить,
Вїхати у місто.
Бог зітхнув на ті базіки,
Що точила довбня,
Подумки розважив Яга:
«Ой, і надолобня»...
Врешті відповів розважно:
– Хто надміру хоче,
Тільки Богові і людям
Голову мороче.
Ти вже й позабув одвідки
Подавався в скитки,
Але не надбав і досі
Ні штанів, ні свитки.
Тож під царську одіж треба
Спершу дбати спідні,
Бо, не маючи нічого,
Маєш пасти злидні.
Відтепер до споконвіку
Мушиш пам'ятати:
Забагато забагати –
Ані гич не мати.
– Що ти, Боже мій миленький,
Хіба ж це багато?
І Яг заново у Бога
Почина багати:
Дай одне, дай друге, третє –
І усе замало;
Хлинуть виливом прохання,
Наче гать прорвало.
Це ж бо треба отакому
Вочевидь стрястися:
Бог не знає, як від Яга
Відкараскатися.
Де не піде, де не стане,
Яг Його займає,
Ні хвилинки відпочинку
Нігде Бог не має.
Врешті Він махнув рукою
Та й сам собі каже:
– Ач, яке воно настирне,
Яке воно враже.
Певно, повернись до Рая,
Там і відпочину,
Матиму душевний спокій
На якусь годину.
– Що ж воно – що зветься "Рая"?
–
Поспитав ледащо.
– Може там не так, як тут?
Може там ще краще?
Спересердя Бог аж сплюнув:
– Ну й тупоголовий!
Рай Небесний, себто Вирій,
Кожному відомий.
Рай – то світле Царство Боже
В неозорім небі,
До якого Я впускаю
Божий люд по требі.¹²
Там душа людська тружденна
Відпочинок має,
Як добробут у країні
За життя нарає.
Яг почув та як підскачить
Мало не до неба:

– Впоряди мене до Раю!
Я ж бо там, як треба,
Буду все в твоїй господі
Дбати-доглядати,
Хату й сіни підмітати,
Кізяки збирати
Та долівку глинобитну
На свята мастити,
Стіни в хаті і знадвору
Мазати-білити;
Буду мити, шити, прясти,
Прати й прасувати,
Піч топити, мух ганяти,
Ліжко застеляти;
Заходжусь на побігеньках
Повсякдень служити,
Аби тільки межі Вами,
Між Богами, жити.
Подивився Бог до Яга:
– Чоловіче добрий!
Спершу вияви на людях,
Чи на щось ти годний.
Але Яг не відступає,
Желіпає слізно:
– Впоряди мене до Раю,
Тут мені завізно;
Навзридки кортить з Богами
Усякчас бувати,
Звані учти відправляти,
Вина коштувати...
Богу слухати набридло
Цю базіканину,
Гримнув на пустомолота:
– Змовкни на хвилину!
Та хіба ж у вищій світі
Було межі нами,
Щоб отак, на голім слові,
Назвались Богами.
Спершу треба щось порядне
Для людей зробити,
Щоб завдячуючи справі
Святість заслужити.
А як ти такий нетяга,
То скажи-но: нащо,
Межі славними Богами
Отак ледащо?
Якщо ти такий нездара,
Конче недоладний,
То навіщо в Царстві Божім
Зайда безпорадний?
– Помиляєшся, Всевишній, –
Каже Яг хитренько
Та навшпиньках навкруг Бога
Дріботить блаженько.
– Я багато чого вмію.
Можу й Вас навчити,
Як задарма в світі жити
І людей дурити.
– Цур-но Пек тобі на тому, –
Байду Бог цурає.
Та дарма, бо Яг про Пека
Похапцем питає.
Запопадливо жадає
Новину почути,
Твердо знати, не гадати,
Де найкраще бути:
– А що там, у того Пека,
Роблять всі ледачі?
Аж не виключно, можливо

В Пека навіть краще?..
Дізнається, що у Пека
За всі шельмування
Людські душі відбувають
Тяжкі покарання.
Хто за все життя не втрапить
На шляхи Господні,
Бідуватиме довіку
В Пековій присподні.
На тій оповіді Ягу
Одібрало мову,
Бо не дайбо впорядитись
Господньому слову.
Тут бо Яг на землю брязнув
І ну – молитвами
Рай Небесний виблагати
Слізними словами:
– Як в Раю бракує місця
Зайвого для бога,
Згоден я піти на небо
За раба святого.
Але Бог не розуміє:
– Що за раб? – питає. –
На землі і в Царстві Божім
Схожого немає.
Зроду-віку, аж відколи
Я сей світ поставив,
Аніде по всьому світі
Ми рабів не мали.
Та вчепився Яг за думку
Міцно, мов щемками:
– Хочу! Ой як хочу стати
Нарівні з Богами.
Як не приймете за бога,
За раба приміте.
Та візьміть за кого хочте,
Тільки не гоніте.
Я живцем на небо влізу,
Лиш гукніть на мене,
І постане в Царстві Божім
Вшестя найзнаменне:
Я ввійду рабом Господнім
В Божий Рай служити,
Всім поїсти та попоти
Вчасно підносити.
Бог лиш кліпає очима,
Втямити несили,
Щоб Богам якісь не боги
Будь-що підносили.
– Ні, такого нам не треба,
Ми й самі не кволі.
Тож не зазіхайсь на небо,
Залишайся долі.
Яг зітхнув, та що удієш
Проти волі Бога,
Лиш доумує лукаво
Запопасти свого.
Плентає як тінь за Богом
Підтупцем позаду,
Ніє, скимлить та канючить
На якусь розраду:
– Пане Боже, змилосоуди
Поміч небораці,
Щоб тобі запало в око,
Як я рвусь до праці;
Дай мені землички трохи
Абиде надбати,
Отоді б я заповзявся
Господарювати.

Врешті зглянувсь Бог на ланця,
Дав дарунок щедрий:
Виділив йому землиці,
Бо був милосердний.
Та й сказав: – Як будеш справно
Землю доглядати,
То своїм синам-онукам
Зможеш передати.
А за Яга так міркує:
Хоч воно й ледаче,
Та отямиться можливо
Й поверне на краще.
Аж воно тії землиці
Ніц не доглядало,
День-на-день байдикувало,
Ниву занедбало.
Будяки повипинались
На аршин заввишки;
Не доглянута вся нива
Аніяк, ні трішки.
Щойно з неба Бог поглянув, –
Скрізь по всьому полю
Де-не-де якась житнина
Мліє між куколю.
А в куколі, край болота,
Яг сидить і шкодить:
Не як завжди – байдикує,
А щось гірше робить.
Навмання хапа з болота
Баговиння жменю,
А із того баговиння
Зліплює бенерю.
Бог мерщій злина на землю
Прямо в Ягів табір,
Насварити Божим словом
Лиходійний намір:
– Мало горя, що намарне
Божу днину дляєш,
Ти, невігласе, з безділля
Дурня тут валяєш.
Із багна якусь марноту
Згедзався ліпити
Замість того, щоб старанно
На землі робити.
Але Яг своїї праці
Не перериває,
Лиш одмовив: – Ось людинку
На свій кшталт ваяю.
Відповів та й далі ліпить,
Крекчучи з сумління;
Ні на мить не відступає
Від свого творіння;
Не спочине, не пристане,
Не розігне спину,
Геть затьопався в багнину
По саму чуприну.
Тільки все, що він там ліпить,
Ледь держиться купи,
Як яйце творця–небога,
Що без шкаралупи.
Зауважив Бог на тее
Ліплення марудне:
– Із усього цього безмаль
Аніже не буде.
Путнього ні на дещицю
З марної роботи;
Твориться з добра людина,
А не із марноти.
Адже зановок основи

Недоречно взято,
Тож і ліпиться людинка
Надто жидкувата.
Чи хіба ж на власний розсуд
Тобі не доходить:
Що в багні перебуває –
Те багно й породить.
Але Яг на слово Боже
Не зверта уваги,
Творчим запалом палає,
Аж кипить з наснаги.
Та натомість ще й у Бога
Здумався просити:
У людинку жидкувату
Дух живий вселити.
Бог лише розвів руками,
Каже: – Слухай, довбню:
Хто ж з багна подобу ліпить,
Далебі, Господню?
Адже буде дух у нього
Несвятий, нечистий!
Щиро кажучи між нами, –
Спертий дух, багнистий.
Але Яг вже запишався
Тим, що встиг створити,
Зважився запанібрата
З Богом говорити:
– Не біда, що ця людинка
Вийшла жидкувата,
Не біда, що дух нечистий
І душа несвята,
Все одно набуду з того
Зиску чималого,
Бо мене оця людинка
Визнає за бога.
Бог від подиву аж ахнув:
– Ач, який тімаха!
Ти диви-но, що надумав,
Вражий гультіпака.
Зась тобі надбати землю
За твою роботу,
Будеш микатись по світу
Як жебрак достоту.
А як ще почнеш ліпити
Будь-які химери,
Підеш блигом світ одвідси –
Геть аж у Бербері! ¹³
Підхоплю та як закину
За Атлаські гори! ¹⁴
Там і будеш кукувати
Зачужа за морем.
Яг у відповідь белькоче:
– Надто не лютуйся,
Самотужки піду звідси,
Зайве не турбуйся.
Лиш попораюся трішки,
Ще якусь хвилинку, –
Ось лишень живого духу
Удихну в людинку.
Я ж не безпросвітний дурень,
Щоби працювати,
Тож роблю собі людинку,
Щоб раба надбати.
Він мені ще й буде вдячний,
Відданий всім серцем,
А я стану попри нього
Першим рободержцем.
Бог Всевишній неутішно
Переїнявсь бідою,

Надає останній навід
Хитрому ізгою:
– Перше, ніж людську подобу
Братися ваяти,
Слід людиною самому
В першу чергу стати:
Вгамувати хижу вдачу,
Заздрощів позбутись
Та чеснот людських правічних
З гідністю набути.
Сам розваж: якщо всі люди
Кинуть працювати
Та й підуть як ти, забродько,
Скрізь жебракувати,
Хто ж подбає за майбутнє –
Божий світ догляне?
Та що врешті-решт із
людством
Незабаром стане?!
Так уся земля невдовзі
Згубиться нінащо
І усі людські надбання
Пропадуть нізащо.
– Після мене хай абищо, –
Яг відповідає:
– Хай-но хоч потоп всесвітній!
Мене не страхає.
Не проситиму ні в кого
Ні Раю, ні прощі,
Бо куплю і Рай, і прощу –
Все куплю за гроші!
Бог Всевишній розгнівився,
Аж брови насупив:
– Чи ти стратився на розум?
Чи умом зацупів?
Чи заплішило, як бевзя,
Лиховісне слово:
Тільки гроші, гроші, гроші...
Гроші й більш нічого?
А якщо почнуть всі люди
Лиш за гроші дбати –
Може гроші замість хліба
Будуть споживати?!..
Та пускає Яг повз вуха
Мудре Боже слово,
Знай наймення добирає
До творіння свого:
– А дам я йому наймення
Вельми незвичайне,
Прізвище надам доречне,
Принагідне й файне.
А дам.., – каже. І запнувся,
Аніяк не здума,
Що б такого вигадати;
Бо був тугодумом.
А між тим Всевишній втратив
Божеське терпіння,
Бо й не думав визнавати
Ягове творіння:
– Поки ти тут метикуєш
В роздумах хітливих,
Заждались мене по справах
Більш благочестивих.
І пішов; адже у Бога
Шлях несповідимий,
Але Яг біжить позаду
В просьбах невиситимий:
– Хай воно таким і буде,
Хай ніяк не зветься.

Для раба й цього достатньо,
Хай не зазнається.
Але Бог подався далі
І не озирнувся,
Хитрий Яг лишився з носом,
Тільки облизнувся.
Ні землі не змав, ні чарів
В крем'яхи не взичив,
Навіть духу у людинку
Так і не натичив.
Захапався Яг на думці:
Що ж його діяти?
І затявся дух болотний –
Мару викликати.
– Маро! – кличе, репетує: –
Маро! Озовися!
Не на жарти викликаю!
Хутко появився!
Лиш промовив лихоманець –
Миттю грім ударив!
Сонце зблякло, небо змеркло,
Потемніли хмари;
А в підхмар'ї підійнявся
Чорний край болота,
Розчахнувся і розпався,
Мов бридка гидота.
І постала страхітлива
Навісна почвара:
Балухата пелехата
Навіжена Мара.
Блискавки очима креше,
Жасна до знемоги;
Караката, ще й кульгава
На обидві ноги.
Оповита пиявками,
З жабами на плечах,
Грізно навсібіч зглядає
І спроквола рече:
– Хто посмів мене гукати,
З марноти будити?
Чи котромусь закортіло
Віку не дожити?!..
Чує – писнуло з куколі,
Мов горобенятко:
– Марочко, це я – Яговчик.
Чуєш, паніматко?
Твоя сила, як і врода,
Не всіма збагнена,
Але я перед тобою
Кланяюсь доземно.
Яг поклони накладає
Та квилить до Мари:
– Взич у крем'яхи, рідненька,
Чародійні чари.
Щоб я крем'яшину кинув
Навмання в світ Божий,
А захопив би безтурботно
Цілу жменю грошей.
Я ті жмені позбираю
Та розбагатію,
Накуплю тобі коралів
Низками на шию;
Адамашкову хустину,
Убрання лудане,
Файний черес та чепрагу
Виберу старанно.
Будеш у моїх дарунках
Красо виглядати,
Найвродливішою в світі

Визнання стяжати.
Се розчулилася Мара
І питає чемно: –
А не брешеш-но, пройдисвіт?
Адже недаремно
Буду тобі, голодранцю,
Поміч надавати,
В крем'яхи твої шахрайські
Чари насилати.
Яг у відповідь до Мари
Лагідком мурмоче
Базаринку лесим словом
Вижаліти хоче:
– Чи ти, Марочко, не віриш
Ягові на слові?
Я ж тобі заприсягаюсь
На жебрацькій мові.
Але Мара слушно мовить
До блудного сина:
– Що жебрайське, що
шахрайське
Для мене єдино.
Тож умовини складемо
Вельми полюбовно:
За свої запомагання
Буду брати сповна.
– Візьмеш, мила, що завгодно, –
Мимрить Яг до Мари. –
Лиш у крем'яхи скоренько
Наговорюй чари.
Та вдихни живого духу
У моє творіння,
Першому рабу моєму
Вдіяй воскресіння.
Пороби йому, як знаєш,
Всеньке, як годиться;
Хай воно неоковирне
Якось оживиться.
Мара в справах незабарна –
Хвацькувата зуха,
Враз людинці живосилом
Наточила духа;
А тоді єдиним махом
Муху уловила,
Яговій людинці в носа
Спритно запустила.
Воно чхнуло і ожило,
Розлупило очі,
Позіхнуло і сказало:
– А я їсти хочу.
На вечерю приготуйте
Ситного кулешу
Та даремно не турбуйте,
Поки я полежу.
Мара глипнула та й каже:
– Треба цій людинці,
Як доречне всім неробам,
Матися при жінці.
Та й взяла з болота грудку –
Плюнула, дмухнула,
І це на тобі! – ту грудку
В жінку обернула.
– Е-ва! – скрикнув Яг,
зрадівши,
Аж злякались жаби,
Що весь час тримались Мари
Та чекали зваби.
Тут одна дебела жаба
З гурту чималого

Уподобала людинку
І – плигиць на нього.
Вмить заплигнула на плечі,
Цупко учепилась
І на ньому, бідоласі,
Назавжди прижилась.
Так із жабою людинка
Ходить по сьогодні;
А на жінці – хто б подумав! –
Прижились аж зо дві.
З радості чи з переляку
З Мари пострибали,
Не інакше, дух болотний,
Рідний, повчували.
Мара скинула очима
По своїй роботі,
Криворото осміхнулась
Й зникла у болоті.
А натомість Яг людинку
Любо розглядає,
В голову пустопорожню
Розум наставляє:
– Я тебе створив для того, –
Каже Яг людинці, –
Щоб мене ти визнав богом
І молився згинці;
Відтепер ти – раб у мене
На віки, завжденно;
Моїй волі, надте й слову
Вірний достеменно.
Тут людинка безпорадна
Слушно каже Ягу:
– Що ж я власне буду їсти,
Як втамую спрагу?
Яг запевнив: – Не турбуйся,
Я за все подбаю:
Рай земний зроблю не гірше
Зоряного Раю.
Знов запитує людинка:
– А куди ж підемо?
Чи тинятимемся світом
Тудемо-сюдемо?
Яг сміється: – Ти, дурненький,
Цим не переймайся,
Жити будеш, як живеться;
Майся, не страхайся.
Та роби дітей побільше
В будь-яку нагоду,
Аби множилось по світу
Нашого народу.
А що далі вам робити,
Достеменно знаю:
Цими крем'ярами Мари
Грошенят нараю.
Бог орійців нас потурих
З рай-краю шумерів,
Тож підемо потихеньку
До землі берберів,
Поживемо як потрафить,
Грошей назбираєм,
А тоді їх на відсотки
Всім напозичаєм.
Будем гроші позичати
Та лихварювати –
За позичене з лихвою
По три шури дроти.
Жмикрутами прозвемося,
Але те байдуже,
Не хапаючись візьмемо

Своє харалужне.
Весь нарід свій незугарний
Піднесу як панство,
Всім рабиням і рабинам
Вискіпаю царство.
Та й навіщо нам здалося
Мати щось на небі,
Краще на землі все мати
Щойно при потребі.
Нащо нам лелеки в небі?
Хай собі літають
Та кладуть гніздечка – кишля ¹⁵
Всюди, де назнають.
Наша справа – в тих
гніздечках
Свої кубла вити,
Мов горобчики в кубельцях
Безтурботно жити.
Клопоту довік не мати,
Тільки те і знати:
Як запівдарма придбати
Та перепродати.
Так напучує людинку
Злісний лиховода,
Научає як надалі
Затлумити Рода:
– Ми Його творіння світу
Хитро перекраєм
І в своє письмо нащадкам
На свій триб зобгаєм.
Гарну вигадку складемо
Дітям на майбутнє,
Щоб позичене здавалось
Ніби самобутнє.
А посутнє, потаємне
Лишимо між нами,
Усними переданнями
Піде між родами.
У переданнях священних
Істину сховаєм –
Вся земля, що осягнемо,
Буде нашим Раєм.
А на ній, як працювали,
Хай собі й працюють
Ті, хто справно і спрадавна
Сіють і жнивуть.
Приказка піде за ними:
"Праця дурнів любить",
Бо вони з своєї праці
Зиску не набудуть.
Хай-но трудяться, сердеги,
Як здавен привчились,
Ми ж незгідні працювати –
Не такі родились.
Хай працюють ті, хто вміє,
Хто відмалку в полі,
Їм за те Небесне Царство;
Наше царство – долі.
Нашорошила людинка
Жидкуваті вуха,
Подиха затамувала –
Так уважно слуха.
Та й запитує у Яга:
– А скажи, мій боже,
Як же вдасться звеличати
Те, що є негоже.
Яг навчає: – Щоб надійно
Чорне обілити,
Тільки й клопоту, що треба

Біле очорнити.

Правду ще довести треба,
Як панянку в люди,
А брехню водить не треба –
Йде сама повсюди.

Заки правдонька надійде
Чемними шляхами,
На той час лиха брехенька
Навпрожки між нами.

Допоки священна правда
Явить свою милість,
Кривда – панна навіжена –
Людям очі виїсть.

І тобі не зайве буде

Вивчити науку:

З правди треба вибирати,
Що тобі на руку.

Тож мерщій сідай-но поряд
Хитрощам навчатись,
Будемо лиш між собою
Порозуміватись.

Знай: щоб жити безтурботно,
Смачно їсти й пити, –
Треба трударів сердешних
Потишки дурити.

Як навчишся вельми справно
Крем'яхи кидати,
Так і підемо по світу
Дурнів оббирати.

– А що ж далі? – поспитався
Ягів раб несміло.

Яг у відповідь регоче:

– Це не твоє діло!
Не турбуйся передчасно
Та не вішай носа,
Вивернемося, як жаба
З-під колеса воза.

Научу, як легковір'я
Всюди насадити;
Далі вже нехитра справа –
Легковір дурити.

Матимеш доход з нічого
Щодня і щоночі,
Будеш обома руками
Загрібати гроші;

Щоб у нас їх назбиралось –
Не перелічити,
Щоби нам в онуків Божих
Землю закупити.

Тож сідай, рабине, ближче,
Буду научати,
Як найлегше в Божім світі
Гроші набирати.

* * *

Скрекотали дві сороки
Десь напередодні,
Джерготали оповідку,
Як вдалися годні;
А їх дітки, сорочата,
Все на хвіст мотали
І надалі онучатам
Переповідали.

Так та оповідь колишня
Заново воскресла:
Днесь її одна сорока
На хвості принесла.

ПРИМІТКИ

^{<1} "Кий – жезл, скіпетр. Відтак кияни – це киедержці, жезлодержці, скіпетродержці" (С.Наливайко "Таємниці розкриває санскрит", К,2000, с.23).

^{<2} "Род у східних слов'ян (українців-русичів) звеличувався як Бог над богами, творець Всесвіту і повелитель усього живого на землі" (М.Іванченко "Дивосвіт прадавніх слов'ян", К,1991, с.41).

^{<3} Вишень, Вишній, Всевишній – наймення Рода (Бога-Творця), який, за віруванням наших предків, перебуває у сьйнистому струзі (струг – старовинна назва човна).

^{<4} Дажбог (Даждьбог) – життедайний Бог, символом якого є променисте сонце. Згідно "Слова о полку Ігореві", українці-русичі – Дажбожі онуки. "Санскритський корінь "dah" (палати) разом зі слав'янським "бог" означає – Палаючий або Ясний бог" (М.Іванченко "Дивосвіт...", с.61).

^{<5} Після падіння Трої (Іліону) частина троянців почала переселятись назад на Україну, звідки вони й вийшли. З поверненням на батьківщину троянці звели місто Гелон на Ворсклі (тогочасна назва річки "Ворскол", а міста – Голунь за "Велесовою книгою"). Це було грандіозне укріплення площею 40 км², з будинками і храмами; а периметр валів міста-фортеці сягав 30 км (городище край сучасного міста Більск на Полтавщині). "Величезне Більське городище на Ворсклі, розміри якого майже повністю збігаються з описом Геродота" ("Історія України", Львів,1998, с.37). Таким чином, з'ясовується історичний зв'язок між гомерівським Іліоном і геродотовим Гелоном (Гелон – грецька назва Голуні).

^{<6} Ората (російськомовне "Аратта") – назва першої найстародавнішої в світі держави, що була на Україні у VIII – VII тисячоліттях до н.д. на землях сучасної Черкащини. Згодом, в VI – V тисячоліттях до н.д., почалось освоєння родючої долини Дунаю, а в IV – III тис. до н.д. Малої і Середньої Азії, Єгипту та Месопотамії (див. "Космос древньої України", К,1992, с.109).

Розбіжність думок щодо місцезнаходження Орати, свідчення якої знаходять в багатьох місцях, пояснюється самоназвою держави землеробів з переінакшеним наголосом, а саме: "Ората" ("Оратана") – це суто українська назва, яка за тлумаченням автора означає "ората земля", тобто "зорана земля", згідно давньоукраїнського "ратати" – орати. Зрозуміло, що вповодж тисячоліть земля була "ората" переселенцями з древньої України (оріями) в багатьох місцях; звідси "Дунайська Ората", "Азіатська Ората" і таке інше.

^{<7} Давньоукраїнські роди розійшлися по всій Європі (посолонь - тобто по ходу сонця). Зокрема "галичани (галли, вони ж кельти) перейшли Альпи й на заході утворили державу Галлію, що з часом дістала назву Франція" (С.Плачинда "Словник

давньоукраїнської міфології", К,1993, с.42). "Галлія - історична область сучасних держав: Франції, Пн. Італії, Люксембург, Бельгії, частини Швейцарії та Нідерландів" ("Літопис Руський", К,1989, с.547). "Історики суміжних зі слав'янами народів: Птоломей, Геродот, Страбон, Діодор та інші – приписували слав'янам давність сиву, за 1610 років до нашої доби відому" ("Історія русів" (1846 р.), К,1991).

<⁸ Русасалем: – за дослідженнями вчених саме Наддніпрянщина вважається прабатьківщиною всіх індоєвропейських народів, а усесвітньо відомий Єрусалим – Є РУСАСАЛЕМ наших прадідів українців-русів, як засвідчено в праці американського вченого Дж. Вільсона ("Культура стародавнього Єгипту"), а саме: "за 500 років перед вторгненням жидів до Ханаану (тобто до Ханаанської Палестини), руси збудували там велике селище Русасалем, дослівно Русів постій" (русів у іудейській біблійі названо ханаанами).

С. Плачинда в "Словнику давньоукраїнської міфології" зазначає інші міста русичів (оріїв) на чужині: Треба, Мана, Кума, Троя (місто на честь давньоукраїнського бога Трояна) та інші. Згідно Л.Силенко ("Мага Віра") оріяни прийшли на долини Тигру й Євфрату 5300 р. тому і перетворили Месопотамію в Едем (рай). Тут стародавні орії збудували перші великі цивілізовані міста: Ур – (на честь давньоукраїнського бога хліборобства), Кута, Ума ("місто вчителів"), Кіш (санскритське – "табір").

<⁹ Українська старосвітщина збережена в індійській історично-культурній пам'ятці II тис. до н.д. – всесвітньо визнаній індоєвропейській Рігведі, етимологічне коріння якої пов'язане з Україною (окрім староукраїнської мови, що засвідчує історичну спорідненість, всі географічні назви поселень, річок, озер, лісів, гір, тощо наявні в Україні по сьогодні).

<¹⁰ "Античні автори Плутарх, Повзаній та інші підкреслювали вірність пелазгів (древньоукраїнців) традиціям своєї прабатьківщини. Так, Повзаній описав конкретне новорічне свято КОЛЯДИ (тобто РІЗДВО) 1570 року до н.е., коли пелазги за традицією кидали в ріку Лабу (персоназва Тибру) хліб, що називався "паляниця" " (С.Плачинда "Словник...", с.42).

<¹¹ Крем'ях – гладеньких камінчик (гра полягає у тому, щоби, підкинувши один крем'ях, захопити в жменю інші на землі і тією ж рукою вловити підкинутий).

<¹² Треба – давньоукраїнський релігійний обряд урочистого богослужіння.

<¹³ Бербери – давня назва єгиптян (власне Єгипет).

<¹⁴ Атлаські гори знаходяться край пустелі Сахари.

<¹⁵ Кишло – давньоукраїнське "гніздо, житло" (звідси "кишляк" – селище; "кіш" – табір).

